

ЗЕМУНСКИ ГЛАСНИК.

Земунски Гласник излази Недељом у јутру. Цена му је годишња 5 форинти у банкнотама заједно с поштарином или достављањем у кућу. За предбројнике у Србији стане лист овај дукат цесарски с поштарином. За Босну, Херцеговину и Стару Србију 60 гроша турских, ван турске поштарине, коју предбројници сами имају плаћати.

Број 13.

Предплату на Земунски Гласник прима из Аустрије Сопронова печатња у Земуну, из Београда и унутрашње Србије г. Велимир Валожкић у Београду. Предбројници из Босне, Херцеговине и Старе Србије предброје се у плаћеним писмима код управе вилајетске печатње у Сарајеву. Без новаца никакве се не уважавају наручбине.

Нашим поштованим читаоцима с данашњим листом већином истиче рок предплати. Учтиво их позивамо, да исту обновити изволе.

Наш занатлијски сталез.

(Наставак.*)

Закон о занатима, који је положио наших занатлија онако јако потресао, беше с тога од толикога утицаја на њих, што они не беху за такву радикалну промену спремни. Слободу љутеком радну прокламовати, то јест повратити му природна своја права, јест постулат разума и правичности. Али на једном пољу бити слободан, а на другом зависити од толико друштвених и законских предрасудаца и мана, то не може ни радничка слобода уродити оним родом, коме се надаше. Занатлијски сталез, као и остали наши сталези до скоро живљаху под туторством; сви услови, којима се развија у човеку енергија, карактер се челичи, не постојаху у нас. Уз то беше и васпитање младежи и школска поука што може бити занемарено. Откуда дакле нашим занатлијама она знања, она енергија, која се изискује, да се толикој радничкој конкуренцији на сусрет изађе.

У горњим пределима ове царевине свагда је радност занатлијска напреднија била, него у нашим крајевима. Тамо су и други важни фактори томе допринели, да сталез, о коме се овде поведе реч, има прилике да се стручно изобрази. Стога је тамо овај закон о занатима само пролазећи значај имао и само су поједини људи у своме стању оштећени. Али у нашим крајевима друкчије ствари стоје, ту могу последице бити, да

се неки занати са свим утамане, као што је у нашем народу од тридесет година овамо домаћа индустрија скоро сва утамањена, и то по највише странском индустријом. Јер није одавно кад је српска сељачка кућа скоро сву своју потребу сама израђивала, а сад највећи део тога купује по дућанима.

Ових општитих невоља, којима су мање-више сви занатлије изложени, највећи део од њих још се бори и са оскудицом у капиталу. Карактеристична је црта код нашега света, бар у варошана, што се најрадије са трговином занима, и што у трговцу највиши степен грађанског реда репрезентован види. Случаји су ретки, да отац занатлије свога сина на занат да, ако је имућан. Он воле да га начини дућанијом, него да га учи свој сопствени занат, макар што га је овај пошито хранио и стање му унапредио. „Ја ћу да носим небо у литији, јер сам трговац а ви сте мајстор,“ рече један грађанин другоме, који беше занатлија, но веома честит, разборит и богат човек, с којим се речени трговац ни у чему сравнити није могао. Таквих примера могли би још и више навађати, који показују како наш свет друштвено првенство трговцима задаје, а занатлију као па нижем степену грађанског реда стојећег сматра.

Овакво неосновано схваћање грађанских сталеза и успостављање трговачког над занатлијским штетно је не само по занатлијски рад и смета његовоме развоју, него је од штете и по сву народну привреду. Оно не допушта, да се занатима имућне стичије посвећују, код којих се претпоставља, да су и образоване. Дакле моралном и материјалном снагом та струка привреде код нас није поткрепљена, већ се занатлије обично рекрутују из сиромашне класе, у којих нема ни потребног капитала ни довољне школске образованости.

Још један узрок ваља нам навести, који такође смета општем развоју заната и економном напретку занатлија. И тај се узрок налази у нашим навикама, и ако га налазимо и код осталих јужних народа, који нису као ни ми пријатељи знатног телесног рада, а телесни је пак рад први услов код занатлија. Његове су творовине мање-више механичке, које изискују издржавајуће приљекности. На приљекност родитељи уопште треба да навикну своју децу, поглавито пак, кад их хоће на занат да даду. Америкаца вели, „да је време новац.“ Тај израз треба нашим занатлијама свагда да уважавају, и своје младе на то да науче.

Сад ћемо о највећој оскудици наших занатлија, о знању говорити, а то је предмет, о коме се много може говорити. Ми ћемо се ограничити само на неколико приметаба. Знање, особито стручно знање од неопходне је потребе за сваког човека. Најмањи део наших занатлија има тога нужног стручног знања, у које не спада само текничко, него и оно, што се у обичним школама набавља. Ових дана добили смо једну браварску конту. У њој беху израђени послови све посебице написани и то судећи по рукопису ваљада на немачком језику. Изриком велимо „ваљада,“ јер из самих речи немогосмо одмах погодити, на ком је језику написана. Точно и разумително рачун написати знати, зацело спада у стручно знање.

У првом чланку о овом предмету набрајали смо браве последице, које постигоше наше занатлије новим занатлијским законом. У данашњем смо пак говорили о друштвеним сметњама, којима се такође делом назадатак заната приписати мора. У идућем листу износићемо наше мисли о сретствима на видик.

(Свршиће се.)

*) Види број 2. „Зем. Гл.“ др. год.

ДОМАЋЕ И СТРАНЕ ВЕСТИ.

Земун. Од опширног извешћа о раду варошког заступништва у последњој седници можемо у данашњем листу само један део саопштити јер оскудева нам у простору. Већало се о важним предметима, а поштовани читаоци видиће, да је ту било и пикантних појава. Томе смо се могли још напред надати, како видосмо из позива у скупштину, да се на дневном реду и изјашњење одбора у Ивић-Пајићевој распри налази. И заиста жестока беше дебата о том предмету, а том приликом беше и наш лист од познате странке нападнут, која овоме сав раздор између грађана и сејање немира у вароши приписује. Аргументације, које чуемо ту изрећи, тако су смешне, да држимо да није нужно побјигати их. Читаоци ће их дознати из самога извешћа. Противници „Гласника“ као да су се најмили, да нам својим понашањем набављају пикантног материјала за лист.

(Општинско веће 23. Јануара.) Председник г. Градоначелник. Извештач г. Орељ; мађистратски приседници: варошки претставници господи К. А. Петровић, Солар, Марковић и А. Д. Јовановић; сенатор г. П. Петровић. Општина била је 24. Седница се отпочела у пол 10 часова. Почасно место на десно претседнику заузео је г. Ђенерал бригадир. Седница је трајала пре и после подне.

Завонивши звонцетом отвори г. Градоначелник седницу рекавши, да пре него што ће се прећи на дневни ред налази да је пристојно, да се у спомен покојном Ђенералу Заставничковићу на овом месту неколико захвалних речи изусте, почем је покојник како за Границу уопште тако и посебице за ову варош заслужан био. Јер као што је познато, он се је својски заузео да добијемо не само пуетару од 400 јутара, него је највише допринео да се она лепа школска зграда у нашој вароши о државном трошку подигне. Он је, рече Градоначелник, како је из новина дознао за смрт његову, одмах како у своје тако и у име варошког заступништва удовици изјавио сажалење. Треба му рече, приредити о трошку варошке општине и парастос, а почем је покојник православне вере био, то да се држи парастос у православној цркви. Овај предлог беше једногласно усвојен и решено је, да се идуће Недеље даје парастос у новој цркви.

Први предмет дневног реда беше пословни ред за општинско веће, који је написао г. Градоначелник и дат је био одбору на претрес. Члан тог одбора г. др. Миланковић споменуо је укратко, да је одбор свој посао свршио и за потребно налазио при неким параграфима своје примене чинити, које ће код дотичних места предложити. Г. Градоначелник на то прочита сав пословни ред, који ћемо другом приликом читаоцима у целисти саопштити.

§§ 1. до 10. прима се или са никаквим или само незнатним променама по препоруци одборовој. Код § 10. изроди се дебата с тога, што је одбор донетно, да при прочитању закључака последње седнице има на зактевање екаскутивна власт да да одговор, зашто није један или други закључак извршен, што је усвојено.

Код § 11. одбор је мњења, да би за закључење број од 15 чланова довољан био. На то ће рећи г.

Ђенерал, да би добро било, да би то само код мање важних предмета важило, иначе треба да је на већању потпуни број заступника, као што то и закон прописује. Јер ако који тражи почастну титулу грађанина, то лако могу тринаест општинара доволити; али решавати о новцу, о стварној обвезности општине, о непокретности и т. д. то нека само досадашњи број општинара закључи. Тога мњења г. Ђенерала беше и г. А. К. Петровић, и после кратког дебатованја реши се, да при решавању о новчаним трошковима, о општинским непокретностима, или о новом прирезу, и при избору кандидата за управљења чиновничка места, морају присуствовати најмање двадесет општинара.

Кад се ово расправљало уђе у дворану полицај-адјункт г. Велић и преда г. Градоначелнику једно писмо односеће се на сирочад на коју варошка благајна троши. Мало за тим уђоше неколико сирочади, да их виде општинари и да ли треба да се и даље издржавају о општинском трошку или би могли своје издржавање сами заслуживати. Почем су сви нејаки, одобри се и даље издржавање од општине. Тим поводом изроди се кратка дебата, и ту ће општинар г. Игњат П. Јовановић питати, зашто да троши општина толико на сирочад?

§§ 13. до 18. примају се са изменама одборовим. Подужа дебата изроди се кад дође § 19. у претрес, за који одбор другу, то јест точнију стилистику препоручује. Г. Орељ рече, да мађистратски приседници могу о једном истом предмету говорити кад им је год воља, јер им је у дужности да ствар разјашњавају. Некима се то чини да није од потребе, већ хоће, да се чиновницима рече само усљед позива дозволи. Г. Ђенерал ће том приликом рећи, да му се види, да та ствар има двогубу страну: у интересу је саме ствари, да она буде свестрано осветљена, те је нужно да чиновници дају извешће; али напротив, чиновници могу, вели, својим говорима имати утицаја на само решење, што би могло самосталност општинских закључака осујетити. Он је тога мњења да мађистратски чиновници треба по дужности пре одпочете дебате да пајасне предмете, а у течају дебате могу опет говорити, ако на то позвани буду. Предлог да мађистрат заједно бира усвојен је, но сад изроди се питање, који чиновници сачињавају мађистрат? Г. сенатор П. Петровић наброји таквих седам са варошким адјунктом.

Г. др. Миланковић рече, да је одбор тог мњења, да се чиновницима у општинском већу не даје веће право, него што га имају општинари, који о једном предмету само дваред могу говорити, трећи пут тек у своју одбрану, ако би били у самој дебати нападнути. И г. Пајић се у том смислу изрази: чиновници по свом звању, рече, позвани су, да дају извешће, за време саме дебате пак нека говоре само онда, кад буду на то позвани.

Г. Орељ ће на то рећи, да може временом догодити се, да ћемо имати градоначелнику, који не познаје точно законе, те се неби из незнања противио закључцима, који би ишли против постојећих закона. У таквом случају је у дужности чиновнику да посретствује, јер иначе био би одговоран, кад би то пропустио. Г. Пајић реплицирајући г. Орељу рече, да мађистрат против тих случајева, и тако има сретства; јер до њега је, општинеке закључке таквог рода Ђенералкоманди поднети. Мњења г. Ђенерала би усвојено.

§§ 20. до 23. примају се са одборовим изменама. Том приликом рећи ће г. Ђенерал, да се чини, да тај пословни ред много теорије има, која тешко да ће се практично моћи произвести. § 24. говори о начину гласања, које има бити тајно или јавно. Јавно ће се гласати устајањем оних, који су за који предлог. Ту је г. Стеван Марковић чинио примедбу, да је природније, да они ради гласања устају, који су против кога предлога, него они који га желе усвојити. Јер то није све једно, рече, и више њих одобрише мњења г. Марковића,

§ 25. додао је одбор, да Градоначелник треба да каже, са којом је странком гласао, кад су гласови равни. Пошто је § 26. примљен без измене, изазвао је § 27. кратко по интересантној дебату усљед одборовог донетка, да се и мњење мањине има записати у протокол. То је г. Ђенерал потпуно одобрио, рекавши, да оно свагда није право и добро, што се већином гласова закључи, јер често бива, да је мањина на правом путу. С тога је праведно, да се и њено мњење запише у протокол, већ с тога, да потомци могу видети, да ису сви општинари учесници били у закључцима, које ће можда осудити.

§§ 29. до 35. примају се без измене, § 36. пак, који говори о поступку према општинарима, који не долазе у општинско веће, изазвао је дебату, у којој учествоваше више њих општинара. Одбор препоручује на основу гран. реформа да је остављено на вољу оном који је за општинара изабран, да избор прими или одбије, па ако је избор примио, а за шест месеци никако дужности неодговара, да га на предлог градоначелника општинско веће закључком почастног звања лиштити може. Општинар који двапут недође у седницу, да буде писмено опоменут, па ако и трећи пут недође да може на предлог градоначелника а по закључењу општинског већа почастног звања лишен бити. Неки приметеше, да такво одређење не спада у пословни ред, а први вар. претставник г. К. А. Петровић рече, да то бити не може, почем изабрани општинар не може својевољно дати оставку. Г. Градоначелник такође се не слаже са тим предлогом одборовим, јер како ће се после, пита, допунити прописани број општинара. Мађистратски саветник г. Петровић управља пажњу на дангубне операције, које су скопчане са изборним актом, који шест недеља дана траје, као и на узурпаност дужности, која се свагда у тима приликама појављује. Општинар г. Јован Д. Јовановић рече, да није право закључити кога општинара, који кад кад и осам месеци одсутствује од вароши својим послом. „Та то је и дало повода одбору за тај дометак, рече г. Пајић; јер није право, да други за таквога члана врше дужност. На позив Ђенералов гласало се и буде предлог одборов усвојен.

§ 37. беше примљен без примедбе, али жестоку дебату изазвао је § 38., који прописује поступање при кандидацији чиновника и при наименовању варошких служитеља. Одбор препоручује точнију стилистику тога параграфа. Кандидирање већ више је пута неспоразумење изазвало, као и при последњем избору варошког стражмештера. Што се кандидације чиновника тиче рече г. Ђенерал, то је са свим јасна ствар. Мађистрат има општинском већу поднети прошење тражилаца, из којих ово тројицу изира. Мађистрат после предложена три лица поднесе вишиј власти или с препоруком за потврђење, или са другим својим примедбама. Служитеље општинско веће наименује, а мађистрат их потврђује.

На то ће г. Градоначелник приметити, да се тако досад и радило што се служитеља тиче; но за кандидацију чиновника земаљска је власт наредила, да мађистрат заједно са општинарима бирају кандидате, и ако то није у комунистеском закону јасно одређењено. Такав поступак не види се г. Ђенералу да је коректан, и том приликом рече, како је скоро у Панчеву био расписан стечај ради звања градоначелника. Гомила прошења тражилаца беше поднесена тамошњем општинском већу, али варошки заступници нехтедоше предузети кандидацију, јер су, рекосе, са свим задовољни са садашњим замењеником градоначелниковим. Ја привањем рече, да сам одобрио ту најаву Панчевца; јер од свију тражилаца градоначелниковог звања не познајем ни једнога, а онај, који то звање сад врши, онакав је као што треба. Он се не држи никакве партије, него је као што ваља ван сваке странке, зато га сви и поштују. . . . У мојој бригади, има мађистрата, који општинско веће сма-

трају као терет, који им смета у вршењу службе. Ја мислим, рече, г. ђенерал, да то све зависи од дефинирања суштине маџистратске, од схваћања да ли маџистрат постоји ради потпоре општинског већа, или има ово да служи ономе. У осталом је г. ђенерал тог мњења, да овај параграф не спада у пословни ред.

Неко је споменуо неприлике, које су се показале при кандидацијама чиновника, како неколико пута виша власт нехтеде уважити предлог општине, већ маџистратски. Маџистратски саветник г. Петровић налази да је право, што чиновници имају гласа при кандидацији, јер кад га имају у маџистратској седници тим више треба и у општинском већу да га имају. Шест пута беху кандидати општине потврђени и само је у Панчеву био случај, да је неки постао чиновником, који не беше кандидан, него је постао усљед препоруке консулата.

На то ће приметити г. Стеван Марковић, да је случајно било, што су општински кандидати бивали потврђени, и што је градоначелник истог мњења био са општином. Али се зна, да су увек господа чиновници градоначелнику за љубав готови пристати уз његово мњење, па бирају онога кога он хоће.

Г. др. Миланковић рече, да је одбор тог мњења, да је нужно да је у пословном реду јасно изречено, који чиновници имају право гласања. Он мисли, да управитељев помоћник само онда има право гласати, кад управитеља заступа, иначе не. На то ће рећи г. Градоначелник, да се то не може заклевати, почем је варошки помоћник пре био маџистратски саветник, па као такав имао је гласа. Он се не може деградовати. Ова приметба побијена је тиме, што је очевидно, да се чиновници с а м о по садашњем звању могу узети у обзир.

Пошто је точно определено, који ће чиновници имати право гласања, прима се одборов предлог, који је препоручио, да се §§ 39. до 49. бришу из пословног реда, и да се у место њих дода нов параграф, који ће наредити, да се овај пословни ред може поправити, ако би се временом и искуством потреба за то показала.

Кад се сврши претрес пословног реда устане г. Орељ и рече од прилике, да у погледу на § 17., који прописује, да варошки адјункт води протокол општинске седнице, моли да се он те дужности опростити може, јер је одвише оптерећен са другим пословима. Он предлаже, да ту дужност сви маџистратски чиновници редом врше; јер што је он случајно властан српским и немачким језиком то не може бити основ, да се он преко сваке мере оптерећује с послом. Ако је та служба част, то нека буду и други у томе учесници, ако је пак терет, није право да само један под њиме стегне. За то моли, да се речени § 17. измени у колико се односи на варошког адјункта.

Још је г. Орељ разлагао, да су с том службом и неприлике скопчане, јер догодило се, да је перо вођи пребацивано, да је закључке фалшиво записао и друге неприлике.

Ова изјава г. Ореља, истина, почела се претресивати али није дошла до решења. Видивши то, г. Орељ извади неко писмо и преда га г. Градоначелнику. (Наставиће се.)

— Данас после литурђије у православној св. богор. цркви држаће се за душу покојног ђенерала Заставниковића опело, на ком ће наша певачка задруга појати. У ту цел издата је јуче ова позивница: „Варошко заступништво земунско заједно са градоначелником, желећи да да израз својој тузи и захвалној успомени према сенки покојног, по ову варош и Крајину заслуженог

муџа, господина ђенерала Гедеона витез Заставниковића, позива сву војену и цивилну господу и грађанство на парастос, који даје души покојниковој у Недељу 26. Јануара о. г. у пол 11 часова пре подне у овдашњој православној свето-богочудничкој цркви.“

(Задружно.) Сутра у Понедељник даје овдашња немачка певачка задруга покладно весеље у дворани код „анђела.“

— Реморкер „Кастор“ отпловио је у Брчку по валију Осман пашу, који ће од Земуна на посебној лађи „Хермини“ да путује у Рушчук.

— Из Београда нам јављају, да ће црквени лист „Пастир“ усљед добивене помоћи г. Митрополита опет излазити. То потврђује и сам уредник овим својим огласом: „Пре неки дан ми јави смо, да наш лист „Пастир“ престаје излазити због малог броја уписника; но како је ова препона уклоњена с пута, и знатан се број уписника јавио, то објављујемо, да ће „Пастир“ и убудуће излати.“

— Из Трста пишу нам о последњем пожару ово: Ових дана послаћу вам слику од овдашњег ђумрука како је горео, што ће вам из новина већ познато бити. Хоћу укратко да вам опишем ту катастрофу, и ако то изискује вештије перо, него што је моје, такав је то страхан, но уједно и величанствен поглед био. У Среду 15. Јан. одмах после поноћи зачу се вика: „ђумрук горе,“ и то тек што се видло мали пламен. Но није потрајало ни десет минута, а цела она мору окренута страна, која је више од сто хвати дугачка беше у пламену, који се подигао високо у ваздуху. Што је пламен тако цински се подигао, узрок беше горећа материја, која се у првом и другом спрату находила еастојевша се из 1000 буради шпирита, најмање буре од пет акова. Поред велике те несреће беше ипак срећа, да је време са свим тихо било. И мудро и енергично управљање нашег г. губернатора има се захвалити, што се ватра није ширила. Он је одмах дао два батаљона солдата да гасе, и свих неуморном раду испадне за руком, да се ватра на други део ђумрука не распростре, јер је цео колодвор био у опасности да изгоре. Али на страни, која је горела, није се могао пожар надвладати, и ако је поред речена два батаљона још 120 вежбаних људи радило. Колико је штете, још се не зна из-

весно. Новине говоре да није већа од 800.000 форината; но ја вас уверавам, да је више од 1½, ако не два милиона.

— Из Сарајева дошао нам је први број новог листа, који тамо од нове године почео излазити на српском и турском језику под насловом „Сарајевски цветник“. Лист је тај онаки исти као и „Босна,“ и ако се хвали да је независан; разлика постоји само као што видимо из првог броја, што је мањег формата и што је штампан на жутој артији. „Сарајевски цветник“ излази једанпут у седмици и цена му је 50 гроша годишње.

— И ако још није званично публиковано, кад ће се угарски сабор отворити, ипак се већ сада свуда у земљи странке жестоке боре ради избора, па је на неким местима с тога и крв текла, тако у Њир-Батару и Нађ-Селешу у горњој Маџарској.

— Скупштина румунска укинула је помоћ од 33.000 гроша, која се давала римокатоличким и протестантским школама у Букурешту и Галацу и наредила је, да се тај новац дода к оној суми која је одређена за помоћ разним друштвима румунским у Румунији, Ердељу и Буковини. — У неколико новина румунских има жестоких чланака против пруског ђенерала Кренског и против тога, што се војска дотерује по пруском начину.

— У Варшави опет почеше људе из политичне сумње затварати, а пољским ђацима забрањено је, за време школских часова другим језиком осим руским говорити.

— Сродник цара Наполеона, млади гроф Валевски, однео је као ванредни посланик грчкој влади закључак париске конференције. Исти је у прошли Петак приспео у Атину, и почем новине пишу, да се грчка влада за осам дана има да изрази, хоће ли пристати или не, а тај је рок истекао ономад у Петак, то ћемо до који дан знати што ће бити. — „Енденаданс“ пише, да грчка влада преговара са северо-американским уједињеним државама, да јој пошаље војну помоћ на мору против Турске, а она ће им уступити једно острво грчког архипелага, где велика американска република одавно жели да дохвати корџа.

— У Шпанији, где је до скоро само римокатоличка вероисповед слободна била, сад је прокламована потпуна толеранција. У Мадриту је државна услед тога пре неки дан први пут протестанска богомоља. Још пре три године беху тамо муж и жена на вечито галерско робовање осуђени, што су у лутеранску веру прешли. Клирицима то није по вољи, па се томе противе где год могу. У шпанској вароши Бургосу прободли су пре неки дан тамошњег градоначелника у сред катедралне цркве, кад је тамо хтео да попише по налогу црквене утвари. Због тог убиства су у Мадриту жестоке изјаве против папиног заступника и свештенства. Папски грбови на посланиковој кући оборени су с узвиком: „доле с нунцијом! живела слобода вероисповеди!“ Нунције побегло је у француско послаништво. Из Бурга јављају о насиљу ове појединости: Градоначелник је убијен у цркви, тело му је испарано и грозно нагрђено. Свештенство ништа не учини, да предупреди убиство и злостављање мртвога тела. Због тога је старешина њихов са још некима затворен. Даље јављају из Бурга, да је убица градоначелников неки бесомучан калуђер. Испитивање траје непрекидно. Мир није поремећен.

НАРОДНА ПРИВРЕДА.

Беч, 25. Јануара. (Телеграм.) Банатске шенице у Бечу, 86/87-фунташке по 4.70; банатске шенице у Буру, 87-фунташке 4.65. Мађарске зоби транзитом, 45-фунт. 1.92. 48-фунт. 2.06. Промета у шеници беше 20.000 мерава.

Стање воде Саве.

Код Земуна:

У Петак 24. Јануара: 5 с. 10 п. над нул. Маглов.
„ Суботу 25. Јан.: 5 с. 8 п. над нул. Лед се креће.
„ Недељу 26. Јануара: 6 с. 4 п. над нул. Суво.

Код Митровице:

У Петак 24. Јануара: 9 с. 8 п. над нул. Лед се креће.
„ Суботу 25. Јануара: 8 с. 6 п. над нул. Суво.
„ Недељу 26. Јануара: 8 с. 1 п. над нул. Суво.

Код Сиска:

У Петак 24. Јануара: 11 с. 2 п. над нул. Мутно.
„ Суботу 25. Јануара: 8 с. 6 п. над нул. Мутно.
„ Недељу 26. Јануара: 9 с. 4 п. над нул. Мутно.

џ Земун, 25. Јануара. Од неколико дана чисте се реке од леда. У Сави нигде га више нема, и судећи по сантама, с којима беше данас Дунав покривен, мора да се лед и горе где год кренуо. Сутра у Недељу отпочеће местна пловидба између Земуна, Београда и Панчева, а у Понедељник оставиће и остали пароброди зимниште. По закључењу паробродске управе стајаће одсад бр-

воплови и код Београда, како они што низ воду, тако и који уз воду плове. То ће за београдске путнике прилична олакшица да буде.

(Главна скупштина акционара земунске штедионице 19. Јануара) држана у дворани читалишта под претседништвом претседника друштва госп. Васе Василијевића. Владин комесар беше комесар полиције г. Блум, а г. Градоначелник присуствовао је скупштини као гост. Ту беше и управитељ штедионице г. А. Д. Јовановић и његов замењеник г. Д. Биало. За перовођу беше изабран акционар г. адвокат Ивић. Свега је било заступљено 53 акцијска гласа.

Пошто је констатуирано, колико има заступљених акција, т. ј. оних који су у прописано време своје акције код штедионице положили, те право гласања имају, отвори г. претседник скупштину од прилике са овим речима: Поштована господо! Старо је искуство, да је сваки почетак тежак. Ово ни наша штедионица није могла мимоићи, јер и она се морала са обичним почетним препонама борити. У првој години нашег деловања било је много задредних трошкова, с тога не можемо се ни великој материјалној користи надати. Али мило ми је, рече, да вам могу за лепо поверење јавити, које је млађани овај завод за ово кратко време свога постанка код свију сталеза ове вароши и околине задобио, и које лепу будућност претскажује. Дневни ред ове седнице, као и завод годишњег рачуна достављени су сваком поједином акционару. Молим дакле да се по том реду рад одпочне, и ја по пропису устава отварам седницу.

На то прочита управитељ штедионице извешће о радњи њезиној у прошлој години, које овако гласи:

„У првој четвртини прошле године била је у بلاгајни највећа свога готовине, што погледом на посао није од значаја, једно што је овај наш завод тек Јануара месеца отпочео радити, па се је још године 1867. уклањени акцијски капитал ту концентровао; друго што већим делом господа цензори узеше, да се готовина само као депозит сматрати може.

Услед промета показује стање касе највећу суму 10. Аугуста са ф. 18231.31, по том 16. Децембра 21289.24, и 17. истог месеца са ф. 19205.05. Нагомилање новца, које се показало месеца Аугуста, још месеца Јулија почело бивати, и то како повећим уловима, тако и плаћањем камата и последње квоте од акцијског капитала. Но ова велика сума благајне смањила се на брзо повраћеним уловима и дозвољеним зајмовима тако, да се највеће предосторожности заговарало, да завод својим обавезаности тојно одговара.

Наше 4. Новембра беше наша готовина најмања у целој години, само је у тај дан суму од ф. 836.68 показала, а највеће стање благајне беше при концу Јулија и спочетка Аугуста.

И при концу године показала је благајна нагомилање новца, што је отуда произишло, што је више већих сума надатих на менице повраћено, што је више већих улога било и што је застала тражња зајмова.

По овоме што је досад речено, као ни по томе што следује, не да се оценити значај наше штедионице по нашу варош и њену околину погледом на трговину и занате, јер овај завод још је врло млад и саучешће према њему издалека не беше такво, како би могло бити и као што би требало да је.

Највише улога је било месеца Јунија, кад је ф. 17765 уложено. За овим месецом долази месец Фебруар са 17190, потом месец Децембар са 13407. Најмање је пак уложено месеца Октобра и то ф. 2687.14. У првој четвртини године није се улоги повраћали. Али већ месеца Априла повраћено је ф. 4068, највећа пак сума, ф. 5795.15, беше повраћена месеца Новембра.

Менице есконтване у години 1868. показују суму од ф. 70821.96, од које спада на оне реалкредита ф. 48600 а на трговачке менице ф. 22221.96. Кад се узме у обзир, да се досад само менице на тромесечни рок гласеће могле есконтвати, то се наведена сума своди на њен четврти део, који износи ф. 17705.49, а у овој суми учествовао је трговачки сталез само са ф. 5555.49.

Ову непоспешност увидивши закључио је одбор, да главној скупштини предложи, да ту тешкоћу по трговину уклони, и да есконтирање штедионичком готовином приступије учини.

Одбор тежећи да интерес завода са интересом наше вароши и околине сједини, оставио је публицу на вољу, да се са повцем овога завода на најповољнији начин користи. Нека ми је допуштено да овде најавим, да је по досадашњем искуству ва имаоце неолокретних добара зајам на амортизације најпробитачнији, за трговце пак реални кредит и есконтирање трговачких меница најбоље.

Штедионица је наша у прошлој години зајмове на амортизацију издала у суми од ф. 62906.93. То је сума, која се погледом на тек једногодишњи постанак завода заиста амаловажити не може.

Што се пак издавања новца на буреке папире тиче, то морам казати, да је та струка радње врло незнатна била. Но та струка и оцако по нашим околностима није од значаја, као што није ни од користи по народно благостање. Заведена је само с тога, да се имућној класи у моментаној повчаној потреби у помоћ прискочи.“

И ту је г. Управитељ наду изрекао, да ће се како наша варош тако и околина у будуће више користити овим нашим заводом. Он је при свршетку свога извешћа рекао, да се при свем том са овом првом годишњом радњом можемо задовољити, ако се све тешкоће у обзир узме, а и постанак завода је осигуран.

После извештаја г. управитеља поднесе акционар и члан великог и ревизијског одбора г. Павсаније Димитријадес извешће о прегледању рачуна и књига, који је посао тројици, т. ј. госп. Игњи Василијевићу, Антону Вајрихтеру и Павсанију Димитријадесу поверен био. Они су све рачуне у најбољем реду направили. На предлог акционара г. дра Миланковића, да по пропису устава имају три лица, која не беху чланови одбора и која скупштина има да избира, рачуне испитати. Предлог тај беше усвојен, и изабрана су три акционара за то: г. г. Степа Вукомановић, Стеван Марковић, и Игњат П. Јовановић.

Тек што се то свршило, дошао је у скупштину г. бригада ђенерал Кишич, који је заузео почасно место десно од претседника. За тим повраћа г. ђенерал скупштину рекавши, да је г. претседник био добар, те га повкао у скупштину, што је употребио на је дошао. „Ја дођо у вашу средину, рече, но молим наставите ваш рад, мене сматрајте као да нисам овде.“

Рад се настави. По четвртој точки дневног реда има се одредити, шта ће се радити са добитком од прошле године, који износи 117 форината 9 новчића. На предлог г. г. Ивића и Живка Лончаревића буде решено, да се књиговодителу штедионице г. Зајержини надокнади трошак од 39 форината, што је по налогу одбора путова у Нови Сад. Остатак пак да се заведе на рачун располажења. (Свршиће се.)

Београд, 24. Јануара. (о. д.) У вашем листу, чини ми се, да сам читао, да је наш г. министар финансије оболео, и да ће с тога другогме уступити високо то звање. Но ја вас могу уверити, да је госп. министар са свим здрав, што доказује последњи зајакон, с којим нас изне-

нади у прошлу Суботу у вече званичне новине, и који је код нас трговаца велику сензацију изазвао. Под именом „Трошарина“ наплаћује се сада такса у корист државне касе при увозу ових еспаца:

- на оку кафе без разлике . 1.—,
- на оку шећера без разлике . —.20,
- на оку шпиритуса 2.—,
- на оку рума без разлике . 5.—,
- на оку фина пића и ликера 5.—,
- (свака бутеља узима се у оку)
- на туце карти за играње . 24.—,
- на кутију артије за цигаре . 1.20,
- (до 60 комада у кутији)
- на туце мирисава сапуна . 1.20,

Закон тај важи од дана потписа, дакле је ступио у онај час у живот, у који беше публикован. Нећу да се упуштам у доказивање, да то не одговара моралности, нити тумачити поступак неке господе, која су напред знала, да ће се такав закон издати па то употребити на своју хасну. Мени је намера, да ту најновију уредбу пропратим с тачке народно економске, и молим, да ми уступите за то мало простора у поштованом листу вашем.

Трошарину на шпиритуозе узимати налазим да је право, ако се хоће тиме ту целъ постићи, да народ мање шпиритуозе троши. Али у том случају требало би и домаћу фабрикацију отешћавати. Јер иначе, ако и престаје увоз шпирита, то ће се

више шљивовице трошити, по у колико више шљивовице, у толико ће се мање шљива сушити и износити. Та ваљда наша влада није тог мњења, да шљивовица толико здрављу не шкоди колико шпирит. —

И на карте ударена је „трошарина“. Не поњам, што се хтело тиме да постигне ако није премија кријумчарењу намењена. За државну касу од веће би користи био жиг. Домаћој индустрији отуда заштите бити неће, јер нити та индустрија у земљи постоји, нити је таквог рода, да се може развијати. То исто важи и за хартију за цигаретле. И то ми се види, да је ситничарски урађено. Од дувана већ се узима трошарина, дакле је тај луксус већ трошарином оптерећен, на што још и папир оптеретити, и то онда, кад у земљи не постоји ни једна фабрика од хартије. Знатан приход ни од једног ни другог предмета неће бити по државну касу, као што се неће никада иоле знатна индустрија тог рода у Србији подићи.

Сад ћу да пређем на главни предмет мога посматрања, то јест на трошарину на шећер и каву, која износи код оног двадесет, код ове четрдесет пара пореских на оку. Ово је чиста финансијска наредба, којом ће добити државна каса 60—70 хиљада дуката годишње, јер је шећер

и кава потреба, која се другим чим заменити не може.

(Свршиће се.)

Сисак, 19. Јануара. (А. Г.) Јавио сам вам за строгу зиму, која наступила била; по већ вас морам известити, да се време окренуло, те имамо изгледа, да ће се за који дан лед на рекама кренути и пловидба започети.

Познато вам је, да жељезница кроз дуже време није примила робу. То је сад престао, по за Трет не примају се ипак робе с тога, што су тамо колдворске магаци 16. о. м. изгореле, те нема се роба куда сместити. Штета тим пожаром произведена процењују на два милиона, што неће остати без рђавих последица. Магаци за храну осталоше од ватре поштеђене.

Добри изгледи на бољу цену, што имадоше овдашњи трговци за њихову робу, трајаше само кратко време. Данас већ су попустиле, те се мора чекати, какве ће у будуће бити. И курс монета не миче се, дакле ни отуда нема засад улива на радњу.

Овопедешног промета шенице беше: 1200 вагана босанске 76/80-фунт. по 2.80; 2200 вагана бечкеречке 82/83-фунт. по 4.—, 84 1/2/85-фунт. по 4.20; 6200 вагана тиске 83 1/2/84-фунт. по 4.15, 84 1/2/85-фунт. по 4.27, 84 1/2/86-фунт. по 4.35; 4500 вагана бечејске 85/86-фунт. по 4.40, 85 1/2/86-фунт. по 4.45. Сва је шеница купљена за Италију. Последње извешће из Лондона живље гласи, али пожаром у Трсту све су комбинације за Енглеску излишне а и усљед садашње овдашње цене.

Од Сремске наполице 75/78-фунт. продато је 400 вагана по 2.75.

Нов кукуруз је занемарен, и продато је 7200 вагана 84-фунт. по 2.30—32. За Март закључено је 84-фунт. 10000 вагана по 2.35 вагана.

Зоб још једнако радо се узима. Продато је 5000 вагана српске по 3.55, а 3000 вагана босанске по 3.48, све на бечку центу.

У јечму не беше никаквог промета.

Седмични преглед курса на бечкој берзи.

	20.	21.	22.	23.	24.	25.
Ј а н у а р а.						
Дукат цесарски	5.60	— —	5.66	5.67	5.68	5.67
Сребро	118.35	— —	118.—	118.50	118.75	118.65
5% металици	61.15	— —	62.—	61.75	61.75	61.90
Ови с кам. мај—новем	61.15	— —	62.—	— —	61.75	61.90
5% народни вајам	66.85	— —	67.—	68.85	66.75	67.—
Акције народне банке	678.—	— —	680.—	680.—	681.—	684.—
„ кред. завода	262.40	— —	269.30	266.60	265.50	267.80
Ловови 1860. године	94.60	— —	99.30	97.60	97.20	97.50
Лондон	120.65	— —	120.—	120.55	121.—	120.80

Пловидба местне лађе до 16. Фебруара.

- Из Земуна у Београд, у 8 сахата у јутру.
- Из Београда у Земун, у 8 и по сахата у јутру.
- Из Земуна у Београд и Панчево, у 9 сахата у јутру.
- Из Панчева у Београд и Земун, у 1 сахати по подне.
- Из Земуна у Београд, у 3 сахата после подне.
- Из Београда у Земун, у 3 и по сахата после подне.

ОПШТА РУБРИКА.

Уредништво не одговара за чланке, који се печатају под овом рубриком.

Dankagung.

Ich finde mich veranlaßt, Herrn Jakob Hirschl hiemit meinen Dank öffentlich auszusprechen für den Schutz, den er mir altem gebrechlichem Manne angedeihen ließ, als mich der Kaffeestieber Herr Heim Almoslino am 2 Feber l. J. in dessen Kaffeehause mißhandeln wollte.

Zugleich gebe ich den übrigen dabei anwesenden Gästen bekannt, daß zu dieser mißliebigen Affaire eine Schuldforderung von mir an Herrn H. Almoslino, nicht aber dessen an mich, wie

viele der Meinung waren die Veranlassung gewesen

Semlin, 3. Feber 1869.

Kornoti Mattaras.

Edikt.

Von dem k k Semliner Militär-Communitäts-Magistrats-Gerichte werden alle diejenigen welche an die Verlassenschaft des am 20 October 1868 verstorbenen Bürgers und Seisenfestermeisters Demeter K. Marimovic, als Gläubiger eine Forderung zu stellen haben, aufgefordert, bis zum 15. März 1869 hiergerichts ihr Anmeldegesuch schriftlich zu überreichen, wi-

dreigens den sich nicht anmeldenden Gläubigern an die Verlassenschaft, wenn solche durch die Bezahlung der angemeldeten Forderungen erschöpft würde, kein weiterer Anspruch zustände, als insofern ihnen ein Pfandrecht gebührt.

Semlin, am 7. Jänner 1869.

Vach m p.

Major-Bürgermeister Schreiber m. p. Hauptmann-Auditor.

Рибња вечерња забава на римску пепељаву Среду 29. Јануара, у Романчићевој башти, на коју учтиво подписани позива. Рибња јела дају се по јеловнику.

Франц Фасел.

Руна на рукаву.

(По Чоке-у.)

(Свршетак.)

„Затим ми каже мој пријатељ Иванић за ону ваљану сироту удовицу, чијег сам мужа врло добро познавао. Он беше још из малена мој пријатељ и друг; а његова госпа је прави анђео, који на себе лик жене носи. Да је мој пријатељ Божић није љубио, ја би је заиста за жепу узео. Јер ја сам је потајно љубио тако да нико ништа приметити није могао. Али сам опет морао од љубави своје одустати и страст ову утишати, која ме је, искрено ти кажем, доста муке стала. Иванић ми је увек јављао за моју не суђењеницу, па кад чух да је добри Божић у сиротињи умро, тако препоручим његову сироту удовицу Иванићу да се о њој стара. Зато је и преместио у Липовац. „Јер ова госпођа,“ говорио сам Иванићу, „зацело знадем да је исто онака поштена и непокварена као и досад што беше и да је прави анђео.“ — „Ако је она анђео,“ рече ми на то, „то јој ћерка серафим мора бити“ — „Хм,“ помислим ја, „ако је баш тако и ако је Миливој ваљан човек, то неће згорег бити. Е, тако госпођа Божићка остаде онде са својом серафимом у Липовцу, па одма затим и тебе тамо намеестио.“

„Кадгод си ти долазио у варош да банкеру новце и рачун предаш ја сам увек кроз Липовац преобучен путовао, а срце ми тада највећу радост осећаше. Право да ти кажем, ти си за годину дана врло много учинио. Зато се и одважим да те за сина примим и сво моје имање теби да предам. Јер ја мишљах: „Миливој са свим мојим трагом корача. Он је један ваљан младић. Али питање је да ли ће и он мене као свог оца љубити моћи?“ — О, Миливоје било ово искушавање или не, била моја погрешка, мени је све једно; тек смо хтели с тим да провидимо, којом је шалом и твоје срце у великом искушењу било. А ти се нећеш зато срдити. Ти си ме једини овако стара и нејака усрећио и у изгубљено блаженство опет увео. Сад дакле свака шала престаје. Ја идем с тобом у Липовац; с тобом ћу заједно живети, помагаћу колко ти могу; у селу ћемо ново небо и ново уживање створити, у ком ћемо живети као верни синови божији, чинећи и доселе невољним добра, шгујући његову свету вољу. Сада овако остарео и сед признају и ис-

поведити моју стару и верну љубав госпођи Божићки, а ти опет твоје милом серафиму.

(Серафим.)

О томе нисам у стању испричати какву радост, благодарност и љубав осећаше Миливој. Првог вечера, кад се у својој соби сам нађе, падне на колена и сузом радости подигне руке и захвали божаственом провиђењу, те седне за писаћи сто. Он описиваше госпођи Божићки своју срећу а Милеви осећаје и жеље свог срца.

Госпођа Божићка одговори на Миливојево писмо тако, као да се на ново родила. Она му јављаше, да је Милева потпуно здрава и да сада у потајној радости и срећи као неко више преображено биће изгледа. И Милева му је гласала, Миливој је читао њена писма кад год је прилике увордао да је сам; па ако их кад баш није читати могао, потајно је сматрао ретке, које је њена њежна рука писала, а кад ни то није могао чинити, увек би држао руку на ове свете листиће, које је свакад поред себе имао и онда би му се чинило као да Милевине руке додиркује.

Али девојче ово понашало би се и у својим писмима тако чудновато као кад би се с њиме разговарала. „Не“ писаше му она, ја вас не љубим. Ја вас не могу љубити и ево уверавам да никада такво осећање према вама моје срце није имало. Ја само моју мајку преко свега љубим. И цео свет љубим. Али вас — од вас ме нешто отуђује и гони. Ја ни сама не знам како да сватим ово да вам опишем. То је само неко поштовање. Али ви добро чините што ме не љубите; јер више и не заслужујем. И то је већ сувише да имате времена и помислите на оваково незнатно створење као што сам ја, и да рећи можете да би вам свет без мене празан остао. Ал — ја вас да љубим — то би много било. Ја се плашим да с таквим простим речима моје осећање скривам. Ваша унутарност нешто божаственог скрива, што сам за време вашег бављења приметити могла.

„Ја се никад не усуди да вам усмено искажем, али овако од вас удаљена свака страва престаје. И ја сам тог уверења, да се човек само зато усуђује богу се молити, што га видети не може. Без вас, истину вам исповедам, без вас неби живети могла, али како живети и с вама непрестано бити могла, то не знам. Будите дакле спрам мене лад-

нокрвнији; угушите овај чудновати осећај, који ме сву потреса кад на вас помислим; будите као и други људи!“

Господар Марић, који ово писмо мораде прочитати, а увек је таково што радо читао смешио се је: „Миливоје!“ рече му, „тај серафим чини ми се да те за свог херувима држи. Али децо моја небесног света, скорим ћете се у тело обући. Само се стрпите мало!“

(Свршетак.)

Радосније није могао Марић свог посинка у Регенсбургу изненадити, него кад је једном с њиме код Иванића на ручак отишао и баш у собу кад уђоше, застану још у путном оделу и госпођу Божићку и Милеву, које им на сусрет потрче. Миливој сав пребледи од овог изненадног доласка, загрли госпођу Божићку, али на Милеву отуђено гледаше, која непомично, зажарна и с пуштеним очима пред њим стајаше. Ова три господина при столу су врло весели били, а господар Марић открије госпођи Божићки како је он још као младић њен први обожатељ био, а сад као стари најискренији пријатељ. — Но наскоро и она њему све искаже.

„Али вапа ћерка и мој син канда се још једно другом изјадали нису!“ шапне Марић својој пријатељици: „Хајде да их одведемо у врт и тамо саме оставимо, па нек се изговоре.“

Тако одоше сви у врт. Међ цвeћем и жбувићима лако се потајно место нађе. Миливој и Милева баш с намером оцепе се од осталих, а међу тим отац Марић и Божићка разговараху се о будућој срећи ових младенаца.

Часови су пролазили, али Миливој и Милева никако још да се покажу.

„Тај посао чисто ми бригу задаје,“ речеће господар Марић, „зацело да су ово двоје од нагли и бујни осећаја као самртници пребледи.“ Марић ухвати Божићку за руку да потраже своју децу. Путем ни речи проговорили нису. Одједаред дођоше до једног густог жбунића, где под једном ладовитом липом загрљена деца сеђаше, која корак својих родитеља ни на ум узели нису.

„Хвала богу да сте још у животу!“ повиче Марић. „Бре јесте чули, то ми се баш не допада од херувима и серафима! Где ти њи! сутра вас тако из раја истерам; јер сте окусили плод познавања. Мора

Ћете из њега изаћи као што је ваш праотац Адам изаћи морао, те ћете од сад знојем лица свога себи кору леба заслуживати; али и то се разуме да се једно од другог никад растајати неће; јер обоје имате, како ми се чини, страшну рупу на рукаву, коју нико залечити није кадар до свештеник.“

Застиђени младенци врате се са својим старијим из врта натраг. Сутра дан је све свршено било; јер Марић навали да се младенци венчају, које се и испуни, и тако затим сви седоше на кола и крену се на пут. „Сине мој,“ рече господар Марић: „та овде немам више посла, него прекосутра ћемо сви у Липовац, да све за наш будући живот уредимо. Ти сад иди у Лондон да мој новац подигнеш, те најдуже за четрнаест дана да си већ у Липовцу; а Милева ће те пратити да ти путем не би дуго време било.“

Тако је и било. Али Миливој дванаестог дана већ са својом младом супругом у Липовцу беше.

Превео М. Н.

Слово

говорено у Земуну на светог Саву 1869.

(Свршетак.)

Но да видимо како ми данашњим даном у том погледу стојимо. Истина, да смо ми још и данашњим даном у својој вери доста тврди и постојани, но ипак признати морамо, да сваким даном све то немарнији и слабији у њој бивамо. Наши прађедови у тешким и жалостним временима саградиле себи велељепне храмове, и од својих уста откидаше, те на цркве своје прилагаше, само да им синови у вери тврди и постојани буду, а ми данас те храмове запуштамо, на њих врло мало или ни мало неприлажемо и у њих врло ретко или никад не долазимо. Наши прађедови стараше се да однегују и одране децу своју тако, да буду временом ваљани хришћани, а ми се небринемо, да нам деца ни најнуждније молитве, које је наша православна црква установила науче, нити се старамо, да нам деца још из малоће науче љубити своју цркву.

Зато мила браћо, кад су могли наши стари поред онаких гонења и мука сачувати своју православну веру, то покажимо и ми, да смо у стању сачувати је и будимо у њој онако тврди и постојани, као што они бијаху а учимо и нашу децу томе; испуњавајмо заповеди, које наша православна црква налаже.

Видисмо дакле, шта је за православну цркву код српског народа свети Сава учинио, и како му се за то српски народ благодарним показа, уврстивши га међу светитеље, дај да видимо, јели се он поред тога још и за што друго бринуо. Јесте. Он није сву своју снагу само на то употребио, да православну веру, која као што видисмо за његово време небеше још чврстог темеља у нашем народу уватила, одомаћи и утврди, не, он је први и семе просвете у нашем народу посејао, и старао се, да што лепшим родом уроди. Он беше први, што је увидио важност наука и да је човек прави човек, тек у колико је сродан с богом, и да се човек тек сретесвом умности истинито узвишава, а без тога да је бедно понижено створење, које чека своје избављење, док муња умности несевне и неподигне га к правом одредењу његовом. Он беше први, што је почео науку по свом отачаству ширити, и обучавајући свој народ истином богопознању, постављао га је у добродетели, без које како поједини човек тако исто ни један народ не може сретан бити.

Но на жалост наш народ како за живота, тако исто и после смрти његове, слабо је настајао, да се просвета и наука код њега одомаће. Што није пак наш народ за живота његовог и доцније, дакле још беше у слави и господству већма неговао просвету и науку, томе су у неколико и тадање околности и природни његов положај криви, јер он мораде непрестано с разним народима војевати и чувати земљу од многобројних непријатеља, и он беше предњи зид, о који се била бесна и сурова навала азијатска, па због тога се и морао више старати о војничничким вештинама и оружије му беше најглавније и најмилије занимање. У томе се јунак с јунаком надметао, а не стараше се о свом умном развитку, те је за то и заостао у наукама и знањима, којима су се остали народи, који небеху у том незгодном положају, као наш народ, устремили. Доцније пак, када наш народ поста туђим робом, тада наравно није ни могло бити спомена од душевног рада, а и како ће, кад ропство дух слободе угушује и кад са ропством и тама незнања дух обвија.

И овако беше са просветом код српског народа све до почетка прошлог века. Тада почеше на овој страни Саве мало по мало и код нашег народа науку напредовати, но врло лаганим кораком корачаше. Српске школе почеше се по дикојим

местима заводити, а појавише се и по некоји синови из нашег народа, који и књиге за српски народ почеше писати. Узрок пак, што је у то време у нашем народу мало било људи, који би се на списатељство одавали, јесте тај, што се наш народ тада већма благодарним показивао спрам оних мужева, који су под громовима топова и под муњама огња себи славу задобили, не жели спрам оних, који су се на књижевном пољу отликовали. Он је својим јунацима радо дизао споменик, њи је српска вила прославила и достојно опеваала, и небеше српског детета, који незнаде дела својих јунака. Па и дан данас није их наш народ заборавио, а неће их, докле га год узтраје ни заборавити! Но како поступаше са оним мужевима, који су се на то одали били, да свом народу својим умним радом од што веће ползе буду? Дали и њих онако, као своје јунаке, поштоваше? Не, он спрам њих са свим хладан беше, он њихове умне производе слабо или нимало ненаплаћиваше, и колико и колико пропаде написаних дела само због тога, што их писци немогаше на свет издати, и они, који су се одали на то, да само од списатељства живе, ти бедно свој живот проводише и скончаше. Па бар да им се после смрти њихове заслуга признала; не и тога не беше; колико и колико има наших списатеља, којима се незна ни места, ди вечни санак бораве! Колико има наших списатеља да им је наш народ бар видими какав споменик подигао, као што остали народи својим списатељима подигаше? Нема на жалост ни једног!

И кад видисмо како наш народ са својим списатељима поступаше, питам вас, јели могао ко имати воље да се ода на списатељство, кад још напред добро знађаше, како ће на том пољу проћи! Заиста није, но ни замерити им неможемо, кад знамо, како се наш народ спрам њих неблагодарним показивао.

Но може ко од вас помислити: то је пре тако било, сада није више тако!

Дај да видимо, како данашњим даном наш народ поступа са својим списатељима. Ако ћемо искрени бити и истину говорити, морамо рећи: да се наш народ у том погледу није данашњим даном ништа променуо. Колико има данашњим даном у нашем народу људи, који су се на само списатељство одали! Да их на прсте бројимо, неби ни на полак по једног набројали. А запитаће можда

ко: а зашто их тако мало има? Зашто, зато, што наш народ не може ни данашњим даном да увиди да му ништа није тако нужно као просвета, ако мисли да се и даље одржи међу страним народима, који му прете својом поплавом, и да данашњим даном нехасни само јуначан, већ и просвећен бити.

Па имали дакле томе лека? Има и тај лек ни до ког другог нестоји, доли до нашег народа, и будући да смо и ми једна честица нашег народа, тако дакле и до нас самих доста стоји. Земун броји до близу 5000 Србаља, и погледимол у каквој ерпској књижи имена претплатника, колико ћемо их наћи из Земуна? У толико и толико ерпских књига заман ћемо тражити Земун, а у ди којим можда ћемо и наћи, но колико ћемо видети да их се на њу из Земуна уписало? Ако нађемо њих десеторицу, то је највећи број. А дали тај број стоји у каквом саразмеру са 5000 овдашњих Србаља? Заиста нестоји! Истина да у овој вароши има доста њих, који незнају читати, а оном који незна читати, наравно да том није никаква књига од никакве ползе. Но дали Земун нема више осим њих десеторице, који знају читати и који би у стању били, сваку ијоле важнију ерпску књигу узети? Заиста има.

Дај да и по други пут ставим питање: како се томе може помоћи? Ја држим да се на два начина може помоћи, и то први начин јесте: да гледимо, да нас што више научи читати, а други јесте: да ми који засад знамо читати и којима може бити, сваку ијоле важнију ерпску књигу набавимо.

Мила браћо! кад погледимо само, колико у овој вароши има њих мало, који знају читати, ерце нас заболети мора, а кад још погледимо, како други народи, који с нама заједно живе, у том погледу стоје, онда још и црвенити морамо. Па што нас још већма ерце болети мора јесте то, што се не може нико потужити, да се ваши оцеви нису постарали, да вам оснују школе, у којима би се могли учити. Не, они за просвету велике жртве принеше, а то и данашњим даном сведочи ерпски школски фонд од преко 37.000. Тај фонд нико други неоснова доли ваши оцеви и они га једно за то основаше, што небеху те среће, да им држава њихове школе издржава већ их сами издржавати мораше.

Вашиим оцевима не може дакле нико пребацити, да нису на своје школе прилагали, не, они толико прилагаше, да се у том погледу скоро ни једна ерпска варош с њима не може мерити. Но дали они тиме све и сва урадише? Не, они уколико заслужују од нашег народа похвалу што тако радо прилагаше на своје основне школе, у толико им се већма мора замерити што они поред свег тог, што добро знашаше од какве су ползе школе по један народ, ипак малу важност полагаше како на мање, тако исто и на више школе, а то сведочи то, што у овој вароши има врло мало њих који знају читати и писати и што све до најновијег времена, из Земуна најмање Србаља има, који се по већим школама учеше. Узмите само, колико има земунских синова, који веће школе свршише? Заиста врло мало. Па шта је томе узрок? Сиротиња зацело није, јер ди се може школски фонд од преко 37.000 основати, ту се види да ту нема сиротиње. А да шта је дакле? Ништа друго доли то, што имућнији држаше да је доста ако им деца само основне школе сврше и што држаше да човека поглавито новци чине човеком и ако у стању беху својим синовима грдно имање после своје смрти оставити, они мислише да су онда све и сва за своју децу урадили и држаше да ће им деца сретна бити, а нестараше се, да децу своју што већма изобразе, те због тога и видисмо да су досад толике и толике овдашње и то богате породице пропале сасвим, дочим напротив многи, којима од родитеља ништа друго, доли што их на прави пут изведоше, неостаде, трудом и знањем себи грдно имање стеклише.

Но требали да тако и даље остане? Не, тако не треба да и у будуће буде, ако смо себи добра ради. Свима нам је добро познато, да је наш народ од разних народа околени, и то таквих народа, који су далеко напреднији у просвети од нашег народа. Зато дакле прионимо сви, како свештеници, тако исто и учитељи и родитељи око васпитања наше омладине, шиљимо је прво у основне школе и старајмо се да нам оне буду темељ народне просвете, на што нас упућује како дух данашњег времена, тако исто и наши одношаји спрам других изображених народа, и особите наше домаће околности, почем знамо да само онда можемо постати право слободни, кад

и код нас просвета и изображеност овлада, а још и то не треба заборавити, да наш народ има врло мало њих, који му желе добра но ни један наш непријатељ и противник није тако опасан као што је неизобразеност нашег народа, у којој га се још и данашњим даном већина налази.

Но није више доста ни то, ако ми само нашу омладину у основне школе будемо шиљали, треба још да је како у више тако исто у трговачке, занатлијске и економске школе шиљемо, јер треба сваки да зна, да онај отац, који је дао децу своју да изуче те школе, и који их са добрим успехом свршише: па ма им ништа после смрти своје неоставио, да је тај деци својој бољу будућност осигурао, него да им је бог зна како грдно имање стекао, а да их није на прави пут извео.

Сетите се само, колико је досад било, а и данашњим даном има доста, те како славних мужева у нашем народу којима родитељи не само после смрти никаквог имања неоставише, него небеху у стању ни школовати их, већ се сами и жеђу и глађу патеше, да само више науке сврше. Зато мила браћо! ако сви омладину нашу у основне ерпске школе шиљали будемо, а они којима може бити, и у више, онда ћемо тиме најбоље угодити нашем светом Сави, кога наш народ прозва својим просветитељем и изабра за патрона својих школа, јер само тиме, ако обичне параде будемо у данашњи дан у спомен њему чинили, то с тим ништа нисмо учинили, дух светог Саве незахтева од нас, да се ми само речима, него и делима покажемо достојни његови потомци, а показаћемо најбоље тиме ако будемо ширили просвету у нашем народу, ширићемо је пак најбоље, кад будемо засад они који знамо читати и коме може бити, узимали сваку ијоле важнију ерпску књигу и тиме ћемо нашу књижевност потпомагати и омити наученим Србима, да се на списатељство одају и нећемо онда принуђени бити, да се из туђих књига учимо наукама, које су нам нуждне.

Но време је да заврши данашњи мој говор, и мислим да га немогу боље завршити, доли са речима: амин дај боже, да данашње моје речи пађу код вас одзива.

Димитрије Руварац
капелан протип.